

Zaključci sastanka *Bolnica u okolnostima katastrofa: rat, pandemije, potresi*

Poštovani gospodine glavni uredniče,

U Topuskom je 2. rujna 2023. u organizaciji udruge HVIDR-a Topusko i stručnog suorganizatora „Hrvatske udruge medicine u okolnostima katastrofa“ održan okrugli stol s temom *Bolnica u okolnostima katastrofa: rat, pandemija, potresi*. Temeljem iskustva branitelja i zdravstvenih djelatnika iz vremena Domovinskog rata, vremena pandemije COVID-19 i razornog potresa razmotrio se problem organizacije i funkcioniranja bolnica i zdravstva.

ZAKLJUČCI RADNE SKUPINE

1. Uvod

1. U planiranju sigurnosti i općedruštvene dobrobiti ključna je uloga svih institucija RH: državno vodstvo koje će imati viziju zaštite nacije, ključni resori koji će voditi zdravstvo, sigurnosne službe, policija, vojska, Civilna zaštita, vatrogasna zajednica, druge institucije i educirani građani s nužnim znanjima o prvoj pomoći i navedenim institucijama.
2. Osnovni resurs u Integriranom zdravstvenom sustavu jest čovjek – stručnjak. Tijekom Domovinskog rata i posljednjih trideset godina krizne situacije rješavali su najbolji stručnjaci različitih zanimanja. Od njih treba preuzeti, dokumentirati, stručno obraditi i multidisciplinarno primijeniti znanja za buduća krizna stanja. Njihova znanja predstavljaju osnovu za stvaranje ključnih segmenata društvene sigurnosti, zdravstva, čuvanja osobne i društvene imovine te stvaranje pretpostavki za razvoj Hrvatske kao dobro uređene i sigurne domovine.

Ratne bolnice Topusko i Vukovar

Ratne bolnice Topusko i Vukovar primarno su kirurški zbrinjavale ranjenike, ali su ranjenicima i stanovništvu pružale sveukupnu zdravstvenu skrb.^{1,2} Zdravstveni su djelatnici u vukovarskoj bolnici bez obzira na neprestano granatiranje i bombardiranje, bez električne energije, bez vode i bez dovoljno sanitetskog materijala, zadnjih desetak dana potpune blokade liječili sve ranjenike i bolesnike jednakim postupcima, pažnjom i savjesnošću. Bolnice u okolnostima katastrofa moraju pružiti *sveukupnu zdravstvenu skrb* ranjenicima, ozljeđenima ili oboljelima – sta-

novništvu i pripadnicima vojske. U pojedinim situacijama bolnice će biti mjesta obiteljske i dentalne medicine, polikliničkih i bolničkih djelatnosti, obavljati funkciju zavoda za javno zdravstvo i zavoda za hitnu medicinu. One će na taj način integrirati aktivnosti i odgovornosti koje su nužne i dovoljne za stanja katastrofa, rutinsku praksu javnog zdravstva i dnevnog posla u stanju mira. Bolnice su tada dio integriranoga zdravstvenog sustava.

Hrvatska hitna medicina na zavidnom je nivou pripremljenosti za stanja katastrofa.

Integrirani zdravstveni sustav

Osnovni uvjet dobrog funkcioniranja ratnih bolnica – i bolnica u okolnostima katastrofa – jest „čvrsta organizacijska piramida“ integriranoga zdravstvenog sustava koji uključuje sve zdravstvene ustanove s jasnom strukturom zapovijedanja. Zapovjedni sustav u zdravstvu razvio se kao odgovor na složena krizna stanja tijekom Domovinskog rata, a njegovo korištenje predstavlja unaprjeđenje pripremljenosti zdravstvenog sustava na krizne situacije.

Pripremljenost javnog zdravstva na krizne situacije i katastrofe te unaprjeđenje kakvoće bit će najuspješnije integracijom u dnevnu rutinsku praksu javnog zdravstva i sveukupni posao u zdravstvu. Tada govorimo o integriranome zdravstvenom sustavu.

Potrebno je uvoditi sustav pojačanog nadzora, nabavljati opremu, poticati razvoje planova i mjera. Bolnice moraju imati detaljan popis osoblja s potrebnim podacima, liste i zalihe esencijalnih lijekova i medicinskih proizvoda, medicinskih uređaja, algoritme postupaka, uz potrebnu sanitarnu i tehničku opremljenost. Ustanove za liječenje akutnih bolesti moraju izraditi planove za proširenje radne snage raspoložive za podršku dodatnim kapacitetima intenzivne skrbi u slučajevima izvanrednih stanja. Nužno je nastaviti s razvojem jasnih standarda koji određuju i mjere pripremljenost, procjenjuju rad i napredak te stvarati organizacijske i strukturalne kapacitete za unaprjeđenje kakvoće i uvoditi ih u zdravstveni sustav.

Integrirani sustav medicine složenih kriznih stanja mora pripremiti stanovništvo za slučajeve katastrofa. On mora biti pod strogom kontrolom države jer će tada sigurno biti održiv. Ono što je prepušteno tržištu racionalno je ekonomski, ali vrlo često nije i zdravstveno.

Problem nije moguće riješiti bez integracije politika koje imaju implikacije na integrirani zdravstveni su-

Adresa za dopisivanje:

Prim. dr. sc. Josip Žunić, dr. med. (u mirovini), Sarajevska 6A, 47000 Karlovac,
e-pošta: jkarlovac@gmail.com

stav tijekom složenih kriznih stanja i katastrofa (zdravstvena, obrambena, sigurnosna).

Infrastruktura

Pretpostavke uvođenja integriranoga zdravstvenog sustava jesu primjerena tehnološka infrastruktura i prateći financijski resursi. Pomanjkanje financijskih resursa ozbiljna je prepreka primjeni i održavanju unaprjeđenja kakvoće.

Potrebni su detaljni podatci o objektima u kojima su smještene zdravstvene ustanove, objektima koji mogu osigurati smještajne kapacitete i poznavanje mogućnosti izvođenja građevinskih i drugih radova. Nužno je osigurati izvore energije.

Potrebno je analizirati mrežu prometnica i njihovu kvalitetu, mogućnost oštećenja, predvidjeti izgradnju novih za prijevoz ozljeđenika i bolesnika, prijevoz hrane, vode, lijekova i svih drugih potreba.

Mora se osigurati nesmetana opskrba hranom i pitkom vodom, lijekovima, medicinskim proizvodima i uređajima, servisnim i drugim potrebama. Nužan je plan zalihe esencijalnih lijekova i medicinskih proizvoda, mjesto pohrane i trajna kontrola roka sterilnosti ili trajanja.

Hrvatska, s obzirom na potencijal, mora proizvoditi dovoljno hrane i potrebne zalihe u miru i okolnostima katastrofa. Moraju biti osigurane dovoljne količine i zalihe vlastite pitke vode.

Mora se žurno regulirati prikupljanje i odvoz otpada, kao i mjesta na koja će se otpad odvoziti.

Edukacija i vježbe

Nužno je hitno educirati liječnike i druge zdravstvene djelatnike u području vojne medicine – posebno kirurgije – i medicine u okolnostima katastrofa.

Prvostupnice/prvostupnici sestrinstva morali bi hitno pristupiti specijalističkim studijima za respiratorne terapeute, specijalističkim studijima anesteziologije, hitne i intenzivne medicine.

Potrebno je intenzivirati educiranje zdravstvenih djelatnika na međunarodnim tečajevima medicine u okolnostima katastrofa. *Kako su „velike“ države i nacije učile i proučavale hrvatska iskustva i strategije, jednako tako treba eklektički primijeniti strategije i iskustva rat-*

nih djelovanja te obrane od terorističkih aktivnosti partnerskih zemalja s kojima smo povezani i surađujemo u navedenim situacijama.

Potrebno je nastaviti i trajno provoditi tečajeve prve pomoći, reanimacije, hitne medicine i druge tečajeve:

- u zdravstvenim ustanovama
- u obrazovnim ustanovama, javnim, državnim i privatnim institucijama važno je kontinuirano provoditi tečajeve prve pomoći, uvježbavanje putova evakuacije, različite oblike prijenosa informacija i slično
- provoditi tečajeve prve pomoći za stanovništvo, u školama, te na primjeren način upoznati s ozljedama i zbrinjavanjem djece u vrtićima
- svima koji sudjeluju u spašavanju i zbrinjavanju unesrećenih nužno je osigurati odgovarajuću odjeću i potrebnu opremu
- problem zbrinjavanja ozlijeđenih i oboljelih potrebno je promovirati putem društvenih mreža, stručnih sastanaka, foruma, javnih tribina i publiciranjem.

Strateško planiranje

Strateško planiranje u zdravstvu je nužnost i na tom području politike moraju imati širi pristup. Odluke je potrebno donositi na dulje vremensko razdoblje (15 – 20 godina, odnosno do jedne generacije unaprijed).

Simpozij

Potrebno je organizirati simpozij *Bolnica u okolnostima katastrofa* koji bi načinio jasne smjernice organizacije, resursa i rada bolnica u okolnostima katastrofa.

Josip Žunić✉, Miroslav Abramović,
Edin Zujović, Ivan Medved,
Bruno Škurla, Đurđica Brajdić,
Silvija Desić Basarić, Bruno Baršić

LITERATURA

1. Mihajlović I, Vagenhofer B. Care for the wounded at Vukovar Medical Center: new task for two general practitioners. *Croat Med J.* 2011;52:95–9.
2. Žunić J, Medved I, Strikić N. Liječenje ranjenika u Ratnoj bolnici Topusko. *Liječničke novine.* 2021;21:80–3.